

การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น
กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
Promotion of Vocational Skills for Students to
Reduce Intergenerational Poverty: A Case Study of a School
in Bang Kaew District, Phatthalung Province

ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ¹, วราภรณ์ ทนงศักดิ์²,
สุภฎา ศิริรัฐนิคม³, ทวีเดช ไชยนาพงษ์⁴ และ ศันสนีย์ จันทร์อานุกาพ⁵
Chonlada Sangmanee Sirisatidkid¹, Waraphorn Tanongsak²,
Suphada Kiriratnikom³, Thaweedet Chainapong⁴ and Sansanee Chanarnupap⁵

Received: 11 May 2025; Revised: 02 June 2025; Accepted: 06 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 51 คน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นการวิจัยแล้วจัดเรียงผลในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ เพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น ได้มีการดำเนินการส่งเสริมภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โดยการส่งเสริมผ่านกิจกรรม 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน 2) การแปรรูปปลานิลแดดเดียว 3) การเพาะเห็ดนางฟ้า และ 4) การแปรรูปเห็ดตูม ซึ่งนอกจากการเรียนรู้จากกิจกรรมเหล่านี้แล้วนักเรียนยังได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานในระบบการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญอย่างหนึ่งหากจะเป็นผู้ประกอบการ โดยกิจกรรมเหล่านี้เกิดจากการวางแผนและวิเคราะห์ร่วมกันกับทางโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน คุณครู นักการภารโรง และนักเรียน อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพที่อยู่บนฐาน

^{1 2 5} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ; Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

^{3 4} คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ; Faculty of Technology and Community Development Thaksin University

Corresponding author E-mail: csansanee@tsu.ac.th

ทุนชุมชนอีกด้วย สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีนโยบายการสร้างร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการบูรณาการทำงานร่วมกันภายใต้ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และข้อเสนอแนะจากการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ 1) การดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงปลาในบ่อดินครั้งต่อไป ควรมีการเตรียมการป้องกันในเรื่องของปัจจัยเสี่ยงที่จะส่งผลให้ผลผลิตที่ได้ลดน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น และ 2) การแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ควรมีการแปรรูปผลผลิตให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างทางเลือกให้กับนักเรียนที่มีความสนใจแตกต่างกันออกไป

คำสำคัญ: การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ; การลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น; กิจกรรมการเรียนรู้; ทุนชุมชน

Abstract

This research aimed to promote vocational skills among students at a school in Bang Kaew District, Phatthalung Province, as a means to alleviate intergenerational poverty. The target group consisted of 51 students in Prathom Suksa 4–6 (Grades 4–6). This was a qualitative study employing an action research approach. Data collection methods included observation, interviews, and focus group discussions. The data were meticulously analyzed and synthesized in alignment with the research objectives, and the findings were subsequently organized and presented in a structured descriptive format.

The findings revealed that the promotion of vocational skills for students at this school to reduce intergenerational poverty was implemented through hands-on learning activities that encouraged students to apply their knowledge in everyday life. This promotion was carried out through four activities: (1) raising tilapia in earthen ponds, (2) processing sun-dried tilapia, (3) cultivating oyster mushrooms, and (4) producing fermented mushroom sausage. In addition to acquiring practical skills, students also gained an understanding of the supply chain in production from upstream to downstream which is essential for developing entrepreneurial competencies. These activities were the result of collaborative planning and analysis with the school and were aligned with the capacities of teachers, janitors, and students at the school. Moreover, they were grounded in the use of community capital. Policy recommendations emphasize the importance of fostering collaboration with relevant agencies through integrated network partnerships. Practical recommendations include: (1) future tilapia farming projects should

incorporate measures to mitigate risks that could affect yield, and (2) value-added product processing should be diversified to accommodate students' varied interests.

Keywords: Promotion of Vocational Skills; Reduce Intergenerational Poverty; Learning Activities; Community Capital

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ติดอยู่ในกับดักความยากจนเป็นเวลานาน ซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบที่ทำให้ติดอยู่ในกับดักความยากจน โดยศึกษาโอกาสในการเปลี่ยนลำดับชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนยากจน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการส่งต่อความยากจนข้ามรุ่น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) โดย Bird and Higgins (2011) อธิบายว่า ความยากจนข้ามรุ่น เป็นการถ่ายทอดการขาดดุลทั้งด้านสินทรัพย์และทรัพยากร จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งภายในครอบครัว นอกจากนี้ในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการส่งต่อความยากจน Bird (2007) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการส่งต่อความยากจน สามารถสรุปออกได้เป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านครัวเรือน ซึ่งรวมถึงลักษณะเฉพาะของครัวเรือน การเข้าถึงการศึกษาและอาชีพ รายได้ของพ่อแม่ คุณภาพการเลี้ยงดู การดูแลสุขภาพและโภชนาการ การครอบครองทรัพย์สิน และ 2) ปัจจัยภายนอกครัวเรือน การส่งต่อความยากจนระหว่างรุ่นยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกครัวเรือน เช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ เครือข่ายทางสังคม ความขัดแย้ง ปัจจัยทางวัฒนธรรม ตลอดจนการเลือกปฏิบัติด้านชนชั้น ศาสนา และชาติพันธุ์

สำหรับความยากจนข้ามรุ่นเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เรื้อรังมาตั้งแต่อดีต และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต แม้สัดส่วนคนจนจะลดลง แต่ยังมีคนจนส่วนหนึ่งที่ยังติดอยู่ในกับดักความยากจนมาเป็นเวลานาน โดยขาดโอกาสที่จะรับผลประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจ และยังคงส่งต่อความยากจนไปสู่รุ่นลูกหลาน ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อรายได้และคุณภาพชีวิตของเด็กในอนาคตแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ขณะเดียวกันระบบการคุ้มครองทางสังคมของไทยยังมีช่องว่างและระดับสิทธิประโยชน์ที่ได้รับยังไม่เพียงพอต่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ขณะที่วัยแรงงานจำนวนมากขาดหลักประกันทางรายได้ที่เหมาะสม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565 และ อรรถพร สุขไซ, 2565) อย่างไรก็ตามหากดูในแง่ของการแก้ปัญหาคือความยากจนข้ามรุ่น ที่เป็นปัญหาคือความยากจนที่เกิดขึ้นในครอบครัวจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งยังคงเป็นปัญหาที่รุนแรง สะท้อนความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่มีคนจำนวนหนึ่งติดกับดักความยากจนข้ามรุ่น ไม่สามารถยกระดับรายได้ให้หลุดพ้นจากความยากจน ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่อยู่ในเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่

13 ที่ต้องการลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ในการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่น โดยการเปลี่ยนลำดับขั้นทางเศรษฐกิจและสังคม ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งความสามารถในการเลื่อนลำดับขั้นทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสำคัญต่อการลดความยากจนข้ามรุ่นและความเหลื่อมล้ำ (กรุงเทพธุรกิจ, 2566) เช่นเดียวกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการเลื่อนลำดับขั้นทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสำคัญต่อการลดความยากจนข้ามรุ่น ซึ่งปัจจัยสำคัญในการเลื่อนลำดับขั้นทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งคือการมีอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีทักษะเบื้องต้นในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง โดยเฉพาะหากเด็กและเยาวชนเหล่านี้หลุดจากระบบการศึกษาอาจจะด้วยเหตุหรือปัจจัยใดก็ตาม

สำหรับโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนได้ในระดับหนึ่งหากได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุน ประกอบกับนักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ส่วนหนึ่งมาจากครัวเรือนยากจน ซึ่งจากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัดพัทลุง (หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่, 2566) ณ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2566 ระบุว่า อำเภอบางแก้วมีครัวเรือนยากจน จำนวน 1,456 ครัวเรือน และมีสมาชิกครัวเรือนยากจน จำนวน 6,270 คน ซึ่งบุตรหลานของครัวเรือนยากจนเหล่านี้ส่วนหนึ่งกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้ ประกอบกับทุนการดำรงชีพอย่างยั่งยืนในภาพรวมของอำเภอบางแก้วอยู่ในระดับอยู่ยาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.17) โดยทุนมนุษย์ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.49) ทุนกายภาพ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.38) ทุนทางเศรษฐกิจ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.46) และทุนธรรมชาติ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.95) อยู่ในระดับอยู่ยาก ขณะที่ทุนทางสังคม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.58) อยู่ในระดับอยู่ลำบาก ดังนั้นปัจจัยเอื้อที่จะก่อให้เกิดโอกาสการส่งต่อความยากจนข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่รุ่นลูกหลานจึงมีโอกาสูง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้เพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น อันจะนำไปสู่การลดปัญหาความยากจนเชิงโครงสร้างและปัญหาต่อเนื่องอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาจากปัญหาความยากจนข้ามรุ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

พื้นที่วิจัย ได้แก่ โรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีบุตรหลานของครัวเรือนยากจนส่วนหนึ่งกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ และเป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี อันจะเป็นประโยชน์ในการสร้าง

ทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียนในโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่นได้อีกแนวทางหนึ่ง สำหรับเหตุผลที่ไม่ระบุชื่อโรงเรียนเนื่องจากปัญหาความยากจนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน โดยเฉพาะประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกับเด็กนักเรียนที่เป็นลูกหลานของครัวเรือนยากจน

ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง จำนวน 154 คน สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนดังกล่าว จำนวน 51 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่สามารถดูแลและรับผิดชอบกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพภายใต้การดูแลให้คำปรึกษาของคุณครูได้

ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เป็นลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน หรือที่เรียกว่า “PAOR” ได้แก่ (Kemmis and McTaggart, 1990)

1. ขั้นวางแผน (Planning) โดยคณะผู้วิจัยลงสำรวจพื้นที่และวางแผนร่วมกับโรงเรียนในการออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนในโรงเรียนเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น โดยเน้นกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของโรงเรียน โดยเฉพาะศักยภาพของนักเรียน จึงนำมาสู่กิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน 2) การแปรรูปปลานิลแดดเดียว 3) การเพาะเห็ดนางฟ้า และ 4) การทำแหนมเห็ดตุ้ม

2. ขั้นปฏิบัติ (Action) ได้แก่ การให้นักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้เข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ ทั้ง 4 กิจกรรม ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการ เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติได้จริง หากเมื่อจบการศึกษาและเจริญเติบโตขึ้น จะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพได้ในระดับหนึ่ง อันจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการช่วยลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น

3. ขั้นสังเกต (Observation) โดยคณะผู้วิจัยได้สังเกตและติดตามกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ ทั้ง 4 กิจกรรม อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

4. ขั้นสะท้อนผล (Reflection) ผู้วิจัยได้ร่วมสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ ทั้ง 4 กิจกรรม ร่วมกับโรงเรียน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานในรอบต่อไป อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างแท้จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต (Observation) ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นการวิจัยแล้วจัดเรียงผลในรูปแบบเชิงพรรณนา

สำหรับการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “บางแก้วโมเดล: ประมงพื้นบ้านแก่งจัน ปีที่ 2” ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ประจำปี งบประมาณ 2567 โดยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยทักษิณ ตามเอกสารการรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล เลขที่ COA No.TSU 2024_345 REC No.0759 วันที่รับรอง 11 ธันวาคม 2567 วันหมดอายุการรับรอง 11 ธันวาคม 2568

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีเนื้อที่ประมาณ 12 ไร่ เปิดการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 เดือนกันยายน พ.ศ. 2497 สำหรับที่ดินในการปลูกสร้างอาคารเป็นที่ดินของวัด โดยโรงเรียนได้เปิดทำการเรียนการสอน ตามหนังสือจังหวัดพัทลุง ที่ 112/2497 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2497 ปัจจุบัน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567) เปิดสอนนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 – ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 รวมทั้งสิ้น จำนวน 11 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 154 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย จำนวน 71 คน และนักเรียนหญิง จำนวน 83 คน มีบุคลากรจำนวน 17 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ครู และนักการภารโรง โดยนักเรียนเป็นเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ซึ่งจากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัดพัทลุง (หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่, 2566) ณ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2566 ระบุว่า อำเภอบางแก้วมีครัวเรือนยากจน จำนวน 1,456 ครัวเรือน และมีสมาชิกครัวเรือนยากจนจำนวน 6,270 คน โดยพบว่าบุตรหลานของครัวเรือนยากจนเหล่านี้ส่วนหนึ่งกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้ ประกอบกับทุนการดำรงชีพอย่างยั่งยืนในภาพรวมของอำเภอบางแก้วอยู่ในระดับอยู่ยาก โดยพบว่า ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนธรรมชาติ อยู่ในระดับอยู่ยาก ขณะที่ทุนทางสังคม อยู่ในระดับอยู่ลำบาก ดังนั้นปัจจัยเอื้อที่จะก่อให้เกิดโอกาสการส่งต่อความยากจนข้ามรุ่นจากครอบครัวสู่รุ่นลูกหลานจึงมีโอกาสน้อย ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น

2. การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น

สำหรับการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนแห่งนี้ จำนวน 51 คน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ และมีคุณครูเป็นพี่เลี้ยง เป็นการดำเนินการส่งเสริมภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 การเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน

การเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องการสร้างแนวคิดให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียนโดยให้ความสำคัญกับแนวคิด “การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ” ที่เน้นความสอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียนและนักเรียนบนฐานทุนชุมชน (Community Capital) อันจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียน

สำหรับกิจกรรมการเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน เริ่มต้นจากแนวคิดที่เล็งเห็นถึงศักยภาพของโรงเรียนที่พิจารณาว่าโรงเรียนมีบ่อเลี้ยงปลาขนาดกลางอยู่ในบริเวณโรงเรียนและมีความปลอดภัยสำหรับนักเรียน และมีความเป็นไปได้ในการเลี้ยงปลาเพื่อสร้างรายได้และลดรายจ่ายสำหรับนักเรียนในโรงเรียน จึงนำมาสู่กิจกรรมการเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน

ภาพ 1-2 การเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน

การดำเนินการเลี้ยงปลานิลในบ่อดินเริ่มต้นจากการเตรียมความพร้อมของบ่อดิน หลังจากนั้นได้มีการนำพันธุ์ปลานิลมาปล่อยทั้งหมด จำนวน 1,000 ตัว เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2567 โดยมีคุณครู นักการ และนักเรียนเป็นผู้ดูแลและให้อาหารปลา โดยจะให้อาหารปลาวันละ 2 ครั้ง ได้แก่ ช่วงเช้าและเย็น ซึ่งจากการติดตามการเลี้ยงปลานิลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ พบว่า ปลานิลเจริญเติบโตดี และเริ่มจับปลานิลได้ในเดือนมีนาคม 2568 โดยแบ่งการจับออกเป็น 3 ครั้ง

ครั้งที่ 1 จับปลานิล เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2568 จับโดยใช้วิธีการทอดแห จับได้ทั้งหมด จำนวน 62 ตัว น้ำหนักประมาณ 20 กิโลกรัมกว่า ๆ โดยปลานิลทั้งหมดที่จับได้นำมาใช้ประกอบเป็นอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนในโรงเรียน

ครั้งที่ 2 จับปลานิล เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2568 จับโดยใช้วิธีการทอดแห จับได้ทั้งหมด จำนวน 78 ตัว น้ำหนักประมาณ 30 กิโลกรัมกว่า ๆ โดยปลานิลที่จับได้นำมาใช้ประกอบเป็นอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนในโรงเรียนเช่นเดียวกับการจับครั้งที่ 1

ครั้งที่ 3 จับปลานิล เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2568 จับโดยใช้วิธีการสูบน้ำออกจากบ่อ จับได้ทั้งหมดประมาณ 200 ตัว น้ำหนักประมาณ 65 กิโลกรัม โดยปลานิลที่จับได้นำมาประกอบอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนในโรงเรียน จำหน่ายสด และแปรรูปเป็นปลานิลแดดเดียว เพื่อการ

สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) การจำหน่ายปลานิลสด จำหน่ายกิโลกรัมละประมาณ 80-90 บาท

ภาพ 3-4 ปลานิลที่ได้จากการเลี้ยงในบ่อดิน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน ได้แก่ ปัญหาปลาถูกลักขโมย โดยวิธีการทอดแหในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ปลอดผู้คน ส่งผลให้ปลานิลที่จับได้ทั้งหมดมีปริมาณน้อยกว่าที่ควรจะได้ สำหรับวิธีการแก้ปัญหา ได้แก่ การนำทางปาล์มน้ำมันมาใส่ไว้ในบ่อเลี้ยงปลาเพื่อป้องกันการทอดแห เพราะหากมีการจับปลาโดยใช้วิธีการทอดแหจะทำให้แหขาด แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการปัญหาโดยวิธีการนำทางปาล์มน้ำมันมาใส่ในบ่อเลี้ยงปลาที่ส่งผลกระทบต่อปลาในระดับหนึ่ง เนื่องจากทางปาล์มมีหนามแหลมคม อาจทำให้ปลาได้รับบาดเจ็บได้เช่นกัน นอกจากนี้อีกปัญหาหนึ่ง ได้แก่ ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ ส่งผลให้ปลาบางส่วนหลุดไปตามกระแสน้ำ

2.2 การแปรรูปปลานิลแดดเดียว

การแปรรูปปลานิลแดดเดียวเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมการเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน เนื่องจากต้องการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับปลานิล อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียนได้เป็นอย่างดีอีกกิจกรรมหนึ่ง สำหรับกิจกรรมการแปรรูปปลานิลแดดเดียวเป็นกิจกรรมที่ไม่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อนมากนัก นักเรียนสามารถเรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งในการแปรรูปปลานิลแดดเดียวมีวัตถุดิบและส่วนผสม ได้แก่ 1) ปลานิล 2) น้ำปลา จำนวน ½ ขวดใหญ่ 3) เกลือ จำนวน 2 ช้อนโต๊ะ 4) น้ำตาลทราย จำนวน 2 ช้อนโต๊ะ และ 5) ผงปรุงรส จำนวน 2 ช้อนชา โดยมีขั้นตอนและวิธีการทำ ดังต่อไปนี้

1. นำปลานิลมาตัดหัว ขอดเกล็ด ผ่ากลาง คั่วทั้งท้อง และนำเอาก้างปลาส่วนตรงกลางออก
2. นำปลานิลที่ได้ไปล้างน้ำให้สะอาด แล้วนำมาคลุกเคล้ากับส่วนผสม ได้แก่ น้ำปลา เกลือ น้ำตาลทราย และผงปรุงรส ที่ผสมตั้งไว้แล้ว โดยคลุกเคล้าให้เข้ากัน
3. หมักปลากับส่วนผสมตั้งทิ้งไว้ ประมาณ 1 ชั่วโมง
4. สะเด็ดน้ำให้แห้ง แล้วนำปลานิลที่หมักไว้ มาตากแดด และกลับด้านจนกว่าจะแห้งดี

5. นำปลานิลที่ตากแดดแล้วมาบรรจุใส่ถุงที่เตรียมไว้ พร้อมปิดฉลาก
สำหรับการจำหน่ายปลานิลแดดเดียวจำหน่ายราคา กิโลกรัมละ 150 บาท และมีการจำหน่ายในรูปแพค ๆ ละ 1 ตัว โดยคิดราคาตามน้ำหนัก

ภาพ 5-6 การแปรรูปปลานิลแดดเดียว

2.3 การเพาะเห็ดนางฟ้า

การเพาะเห็ดนางฟ้า เป็นการเพาะในโรงเรือนซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียน มีการเพาะเห็ดทั้งหมด จำนวน 400 ก้อน เริ่มดำเนินการเพาะเห็ด เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2567 โดยมีคุณครูและนักเรียนเป็นผู้ดูแลโรงเรือนและเห็ด ซึ่งเห็ดเจริญเติบโตและให้ผลผลิตดีมาก เริ่มเก็บผลผลิตครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2567 หลังจากนั้นก็มีการทยอยเก็บผลผลิตเรื่อย ๆ ประมาณ 7-8 วัน/ครั้ง โดยผลผลิตที่ได้มีการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. การนำไปประกอบเป็นอาหารกลางวันให้กับนักเรียนในโรงเรียน เพื่อรับประทาน ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายของโรงเรียนและนักเรียนได้ในระดับหนึ่ง
2. การนำไปจำหน่าย โดยจำหน่ายเป็นกิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 70 บาท และจำหน่ายเป็นถุง ราคาถุงละ 20 บาท มีทั้งการจำหน่ายภายในโรงเรียนให้กับคุณครู และผู้ปกครอง ตลอดจนการจำหน่ายให้กับชาวบ้านในชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณละแวกใกล้เคียงกับโรงเรียน
3. การแปรรูป โดยโรงเรียนมีแนวคิดในการแปรรูปหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเห็ดนางฟ้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ได้แก่ การทำแหนมเห็ดตุ้ม เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเห็ดนางฟ้าอีกด้วย

ภาพ 7-8 การเพาะเห็ดนางฟ้า

2.4 การแปรรูปแหนมเห็ดตุ้ม

การแปรรูปแหนมเห็ดตุ้ม เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมการเพาะเห็ดนางฟ้า เพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพของนักเรียน ภายใต้แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ซึ่งวัตถุดิบและส่วนผสม ได้แก่ 1) เห็ดนางฟ้า จำนวน 1 กิโลกรัม 2) ข้าวสังข์หยด จำนวน 30 กรัม 3) เกลือ จำนวน 10 กรัม 4) น้ำตาลทราย จำนวน 10 กรัม 5) กระเทียมปั่น/สับ จำนวน 10 กรัม และ 6) พริกชี้หนู 1 ดอก/แหนมเห็ดตุ้ม 1 อัน โดยมีวิธีการและขั้นตอนการทำ ดังต่อไปนี้

1. ล้างทำความสะอาดเห็ดนางฟ้าให้สะอาด ปล่อยให้สะเด็ดน้ำแล้วนำมาฉีกเป็นฝอยและบีบน้ำออก แล้วนำไปผึ่งเพื่อแห้ง

2. ตั้งซึ้งนึ่งไว้ ประมาณ 15 นาที แล้วนำเห็ดนางฟ้าที่นึ่งมาพักไว้ในภาชนะ

3. นำเห็ดนางฟ้าที่นึ่งที่พักไว้มาล้างด้วยน้ำสะอาด จำนวน 2 ครั้ง

4. นำเห็ดที่ได้อาผสมกับข้าวสังข์หยดหุงสุก กระเทียมปั่น/สับ เกลือ และน้ำตาลทราย โดยคลุกเคล้าให้เข้ากัน

5. นำส่วนผสมที่คลุกเคล้าเข้ากันแล้วไปห่อเป็นแหนมตุ้ม โดยมีวิธีการห่อ ได้แก่ ตักแหนมใส่ถุง ประมาณ 1 ช้อนโต๊ะ พร้อมทั้งใส่พริกชี้หนู จำนวน 1 ดอก จัดให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยม แล้วมัดด้วยหนังยาง

6. นำแหนมเห็ดตุ้มที่ห่อเรียบร้อยแล้วทิ้งไว้ประมาณ 2-3 วัน จะได้แหนมเห็ดตุ้มรสชาติอร่อยและเปรี้ยวกำลังดี

อย่างไรก็ตามสำหรับการแปรรูปแหนมเห็ดตุ้ม โรงเรียนได้มีการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เช่น การเพิ่มข้าวไรซ์เบอร์รี่ (Riceberry) เป็นส่วนผสม และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (Packaging) เป็นต้น

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์แหนมเห็ดตุ้ม มีการจำหน่ายเป็นถุง จำนวน 2 ราคา ได้แก่ 1) ถุงขนาดเล็ก ราคา 25 บาท (แหนมเห็ดตุ้ม จำนวน 5 ลูก) และ 2) ถุงขนาดใหญ่ ราคา 50 บาท (แหนมเห็ดตุ้ม จำนวน 10 ลูก) เพื่อสร้างทางเลือกด้านราคาให้กับผู้บริโภค

ภาพ 9-10 การแปรรูปแหนมเห็ดตุ้มของนักเรียน

สำหรับการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการลดรายจ่ายของนักเรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียน โดยการนำผลผลิตที่ได้มาประกอบอาหาร

กลางวันสำหรับนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนสร้างรายได้ให้กับนักเรียนและโรงเรียนจากการจำหน่ายและแปรรูปผลผลิตไม่ว่าจะเป็นปลานิลสด ปลานิลแดดเดียว เห็ดนางฟ้า และแหนมเห็ดตุ้ม แต่อย่างไรก็ตามสำหรับกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายระยะยาว ซึ่งนอกจากการเรียนรู้จากกิจกรรมเหล่านี้แล้วนักเรียนยังได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน ในระบบการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงปลาสด หรือการเพาะเห็ดนางฟ้า ซึ่งเป็นทักษะสำคัญอย่างหนึ่งหากจะเป็นผู้ประกอบการ โดยองค์ความรู้เหล่านี้นักเรียนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้และลดรายจ่ายภายในครัวเรือน อันจะนำไปสู่การลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่นได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามสำหรับปัญหาความยากจนข้ามรุ่นเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและมีความเรื้อรังมายาวนาน การแก้ปัญหาจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับบุคคลในลักษณะของการบูรณาการการทำงานร่วมกันแบบองค์รวม (Holistic) สำหรับการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียน อาจเป็นเพียงฟันเฟืองเล็ก ๆ ที่พยายามแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นตามศักยภาพและข้อจำกัดที่สามารถจะกระทำได้นั้น

อภิปรายผลการวิจัย

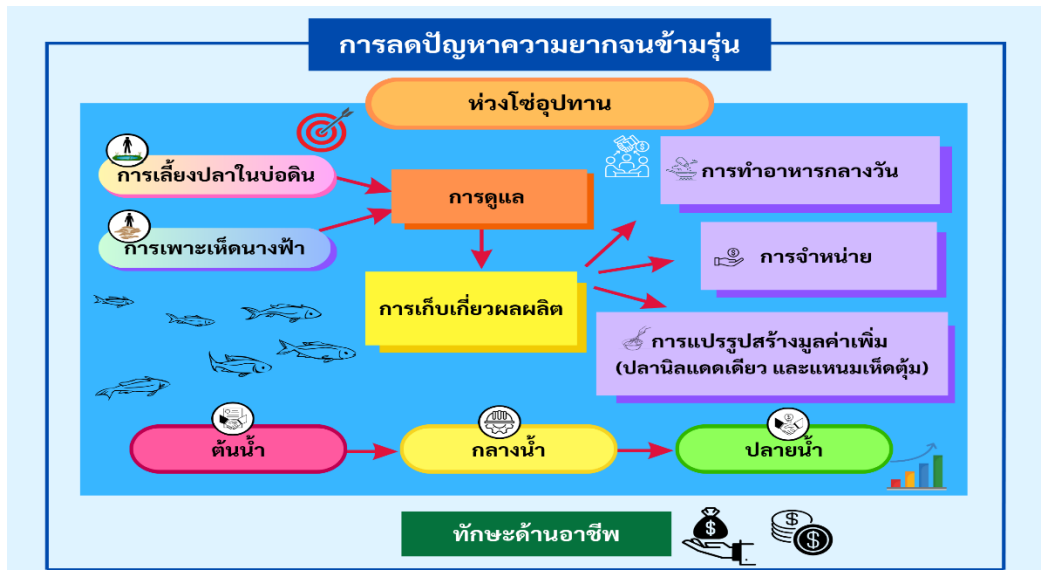
การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ เพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น ได้มีการดำเนินการส่งเสริมภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โดยการส่งเสริมผ่านกิจกรรม 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน 2) การแปรรูปปลานิลแดดเดียว 3) การเพาะเห็ดนางฟ้า และ 4) การแปรรูปแหนมเห็ดตุ้ม ซึ่งนอกจากการเรียนรู้จากกิจกรรมเหล่านี้แล้วนักเรียนยังได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานในระบบการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญอย่างหนึ่งหากจะเป็นผู้ประกอบการ โดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการวางแผนและวิเคราะห์ร่วมกันกับทางโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน คุณครู นักการภารโรง และนักเรียน อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพที่อยู่บนฐานทุนชุมชนอีกด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ และนักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการนำทุนชุมชนที่มีอยู่มาปรับประยุกต์ใช้ในการดำรงชีพได้ เนื่องจากอำเภอบางแก้วมีสภาพพื้นที่เหมาะกับการเลี้ยงปลาและการเกษตร โดยชาวบ้านในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่อยู่บนฐานของการทำประมงและการทำเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานของปรีดา หวังเกียรติ (2563) ที่สะท้อนว่าทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมสามารถชดเชยภูมิหลังเสียเปรียบของครอบครัวที่มีภูมิหลังยากจนได้ ดังนั้นการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพที่อยู่บนฐานทุนชุมชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เด็กสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น เพราะคนที่ยากจนในวัยเด็กมีแนวโน้มที่จะยากจนเมื่อเป็นผู้ใหญ่ประมาณสองเท่าเมื่อเทียบกับคนที่เกิดในครอบครัวที่ไม่ยากจน อย่างไรก็ตาม

การส่งผ่านความยากจนไม่ได้เปลี่ยนแปลงในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ โอกาสของคนที่มาจากรอบครัวยากจนในช่วงวัยเด็กมีความเสี่ยงต่อความยากจนเท่ากันทั้งก่อนและหลังภาวะเศรษฐกิจถดถอย (Airio, Moisio and Niemelä, 2004) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Blanden and Gregg (2004) ที่พบว่า ประสบการณ์ความยากจนในวัยเด็กส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ในชีวิตในภายหลังในกลุ่มครัวเรือนยากจน มีผู้ชายร้อยละ 19 และผู้หญิงร้อยละ 29 ที่ยากจนเมื่ออายุ 16 ปี ยังคงยากจนเมื่อเป็นผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามสำหรับปัญหาความยากจนข้ามรุ่นเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและมีความเรื้อรังมายาวนาน การแก้ปัญหาจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับบุคคล ดังนั้นการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นนอกจากการดำเนินการผ่านการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียนแล้ว การแก้ปัญหาในเชิงนโยบายยังเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น โดยเฉพาะนโยบายที่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นองค์รวมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งไม่เพียงแต่นโยบายด้านการศึกษาเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของฐานิดา บุญวรรณ (2566) ที่กล่าวว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะสามารถตัดตอนการส่งผ่านความยากจนจากรุ่นสู่รุ่นนั้นไม่ใช่มีแค่เพียงนโยบายด้านการศึกษา หากแต่ยังหมายรวมถึงนโยบายสังคมในด้านเศรษฐกิจ ด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่ครอบคลุมคนไทยในทุกช่วงวัย นอกจากนี้ นโยบายดังกล่าวต้องไม่ใช่นโยบายที่ผลักดันในระดับโครงสร้างสังคม มิใช่เน้นนโยบายที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างแรงจูงใจหรือการเปลี่ยนเจตคติด้านการศึกษา ซึ่งเป็นการผลักดันเชิงนโยบายในระดับปัจเจกบุคคลเท่านั้น นอกจากนี้ยังกล่าวว่าอุปสรรคด้านการศึกษาของคนยากจนมิได้อยู่ที่การไม่มีความฝันหรือไร้ความหวัง หากแต่อยู่ที่โครงสร้างและระบบสังคม เป็นการเมืองเรื่องของเวลา (Chronocracy) ที่นโยบายด้านการศึกษาต้องเชื่อมโยงกับนโยบายสังคมด้านอื่นและให้ประโยชน์โดยตรงกับกลุ่มที่เปราะบางในสังคม และสอดคล้องกับงานของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย และสถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2566) ที่กล่าวว่า นอกจากการสนับสนุนโอกาสด้านการศึกษา เด็กและเยาวชนเปราะบางยากไร้จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งด้านจิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบโครงสร้างทางสังคมด้วย ดังนั้นการลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่นจะเกิดผลลัพธ์ที่แท้จริงได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการแก้ปัญหาอย่างบูรณาการ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และจิตใจ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยากจนเหล่านี้ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น ซึ่งเป็นทักษะด้านอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน การแปรรูปปลานิลแดดเดียว การเพาะเห็ดนางฟ้า และการแปรรูปเห็ดต้ม ซึ่งนอกจากองค์ความรู้ดังกล่าวแล้ว ยังเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานในระบบการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลาง

น้ำ และปลายน้ำ โดยองค์ความรู้เหล่านี้เป็นองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียนและอยู่บนฐานทุนชุมชนอย่างแท้จริง

ภาพ 11 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียนเพื่อลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น ได้มีการดำเนินการส่งเสริมภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โดยการส่งเสริมผ่านการเรียนรู้ จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การเลี้ยงปลานิลในบ่อดิน 2) การแปรรูปปลานิลแดงเดียว 3) การเพาะเห็ดนางฟ้า และ 4) การแปรรูปเห็ดนางฟ้าตุ้ม โดยกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการวางแผนและวิเคราะห์ร่วมกันกับทางโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน คุณครู นักการภารโรง และนักเรียน อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพที่อยู่บนฐานทุนชุมชนอีกด้วย สำหรับข้อเสนอแนะมีดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการบูรณาการทำงานร่วมกันภายใต้ภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียน เพื่อสร้างองค์ความรู้และทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียนในการนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะนำไปสู่แนวทางการลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่นได้ในระดับหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 การดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลผลิต ควรมีการเตรียมการป้องกันในเรื่องของปัจจัยเสี่ยงที่จะส่งผลให้ผลผลิตที่ได้น้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น

2.2 การแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ควรมีการแปรรูปผลผลิตให้มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อสร้างองค์ความรู้และส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างทางเลือกให้กับนักเรียนที่มีความสนใจแตกต่างกันออกไป

2.3 โรงเรียนอื่น ๆ สามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพไปปรับประยุกต์ใช้ตามบริบทและศักยภาพเพื่อเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น

3. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กับ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหรือพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพในครั้งต่อไป

3.2 ควรมีการศึกษาทำวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพในลักษณะอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไปจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว โดยเน้นกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน คุณครู และนักเรียน ตลอดจนชุมชนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2566). ‘คนไทย’ เจอปัญหา ‘ยากจนข้ามรุ่น’ 6 แสนครอบครัว ขาดโอกาสเป็น ‘คนรวย’. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2567, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1104184>
- ฐานิดา บุญวรรณ. (2566). รอคอยข้ามรุ่น: มานุษยวิทยาว่าด้วยเวลาที่รอคอยของคนยากจนกับนโยบายสังคมของไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 53(2), 367-394.
- ปรีตตา หวังเกียรติ. (2563). การเลื่อนชั้นทางสังคมข้ามรุ่นของคนจนเมือง ในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มูลนิธิสุกนิมิตแห่งประเทศไทย และสถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2566). *การศึกษาไกลไกลการขยายสถานะทางสังคมของประชากรกลุ่มฐานราก: บทบาทองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฐมนตรี.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *การวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำในประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่. (2566). ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัดพัทลุง (Practical Poverty Provincial Connex : PPPConnex). สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <http://www.ppaos.com/ppaos/frontend/web/>
- อรรรรณ สุขโข. (2565). ตัดตอนจนข้ามรุ่น...หากสถานะแผนชาติเปลี่ยน?. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2567. จาก <https://www.theactive.net/read/ending-poverty/>
- Airio, I., Moisio, P. & Niemelä, M. (2004). *Intergenerational transmission of poverty in Finland in the 1990s*. Turku: University of Turku.
- Bird, K. & Higgins, K. (2011). *Stopping the intergenerational transmission of poverty: Research highlights and policy recommendations*. Manchester: Chronic Poverty Research Centre.
- Bird, K. (2007). *The Intergenerational Transmission of Poverty: An Overview*. Manchester: Chronic Poverty Research Centre.
- Blanden, J. & Gregg, P. (2004). Family income and educational attainment: a review of approaches and evidence for Britain. *Oxford Review of Economic Policy*, (20)2, 245-263.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1990). *The Action Research Planner*. Geelong: Deakin University Press.